
O KATALOGU IZLOŽBE / MONOGRAFIJI ZAGREB / GRAD. LJUDI. ŽIVOT.
AUTORICE ŽELJKE KOLVESHI

IM 53, 2022.
PRIKAZI
REVIEWS

ANTONIJA ŠKRTIĆ □ Muzeji grada Karlovca, Karlovac

U srijedu 16. veljače 2022. u Muzeju grada Zagreba predstavljen je katalog izložbe / monografija *Zagreb / Grad. Ljudi. Život.* autorice Željke Kolveshi, muzejske savjetnice u mirovini.

Monografija i istoimena izložba koja joj je prethodila u ljeto i jesen 2019. plod su izuzetno predanoga i temeljitog rada te priznate i nagrađivane muzealke. Tragajući za autentičnim slikama grada Zagreba u istraživanjima djela likovne umjetnosti, karikature i dizajna skupljenih u Zbirci slikarstva, grafike i primijenjene grafike Muzeja grada Zagreba, Željka Kolveshi je struči i široj zainteresiranoj javnosti ovom monografijom predala dragocjen temelj za buduća istraživanja i uvide. Muzejski predmet likovne umjetnosti shvaćen je kao dokument svoga vremena, pa se stoga monografija bavi djelima vrhunskih hrvatskih slikara poput Vlahe Bukovca, Marijana Trepšea i Slavka Šohaja, ali i radovima slabo poznatih odnosno zaboravljenih autora kao što su Anđelko Kaurić, Julije Meiszner ili pak Marcel Mužević.

Recenzenti izložbe i monografije su dr. sc. Marina Bregovac Pisk, muzejska savjetnica u mirovini, i pokojni kolega muzealac i kustos Nikola Albaneže. Njihovi više nego pozitivni kritički prikazi izložbe i publikacije lijepo i uravnoteženo oslikavaju autoričine napore i postignuća, a iskustvo dugogodišnjega ravnopravnog suradništva i kolegijalnog sugovorništvu o muzealnim i zagrebačkim temama s autoricom učinilo je odabrane recenzente osobito mjerodavnima za tu zadaću, a njihove prikaze zaokruženim cjelinama. Pišući o izložbi i monografiji, Nikola Albaneže je iskuvao sintagmu *teatar edukacije*, što podrazumijeva uspostavljanje izložbenog medija kao kreativnog spoja humanističkih disciplina i umjetnosti. Sintagmom je rječito izrazio bit autoričina pristupa koncipiranju izložbe i monografije te je objasnio kako je autorica u nastojanju da izgradi jedan od mogućih prikaza identiteta grada pošla od individualnih likovnih realizacija nastalih na poticaje sredine, da bi u njima ponajprije evidentirala zrcaljenje trenutka, a zatim propitala njihov utjecaj i relaciju s dominantnim predodžbama, s onim zajedničkim dojmovima koje bismo – premda svatko, što je razumljivo, ima svoj doživljaj – ipak mogli nazvati kolektivnom svijesću.

Monografija na 240 stranica donosi izvratke iz recenzija izložbe i publikacije, autoričin uvodni tekst o koncepciji izložbe i postava s fotografijama izložbenog postava, reprodukcije izložaka s pridruženim tekstovima prema izložbenim cjelinama, zaključak u kojemu se autorica poziva na teoretsko utemeljenje svojega kustoskog pristupa, popis izvora i literature te kataloški popis izložaka.

sl.1.-4. Promocija kataloga / monografije *Zagreb / Grad. Ljudi. Život.* autorice Željke Kolveshi u Muzeju grada Zagreba, 16. veljače 2022.

sl.5. Naslovna stranica kataloga / monografije *Zagreb / Grad. Ljudi. Život.*

Na naslovnici je, na tamnoplavoj podlozi s bijelom lijevom marginom, reproducirana slika *Grad* Zlatana Vrklijana kao amblem izložbe i dio izložbenoga vizualnog identiteta, a iznad nje su jednostavna bijela slova naslova izložbe. Vizualnost publikacije temelji se na postulatima odmjerenosti i funkcionalne jasnoće. Oblikovanje potpisuje dizajnerski studio kuna zlatica.

Sadržaj se otvara navodom odlomka iz teksta kustosice Susan Vogel objavljenoga 1991., koji je čitatelju podsjetnik na razlikovanje izvornoga i muzejskog konteksta muzejskog predmeta, što se dalje razrađuje u autoričinu tekstu o koncepciji izložbe.

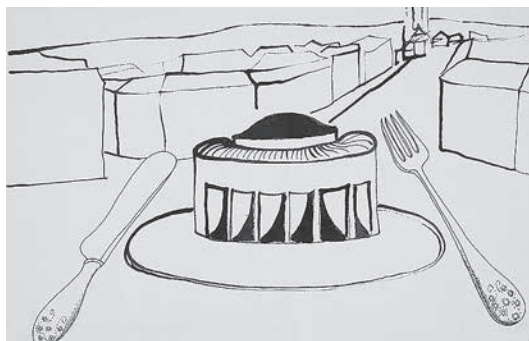
Slijedi prvo poglavlje naslova *Zagreb / Grad.*, na početku kojega čitatelj upoznaje dva zagonetna akvarela nepoznatog majstora nastala 1789. koji su najstariji prikazi Gradeca i Kaptola, a za zbirku su nabavljeni 2016. godine i, kao najstariji, postali su neposredan povod za izložbu. U nastavku slijedi spomenuta slika *Grad* Zlatana Vrklijana iz 1996., na kojoj autor suverenim slikarskim rukopisom interpretira prepoznatljivu zagrebačku topografiju. Takav slijed primjera prikaza grada djeluje iznimno poticajno na čitateljeva promišljanja i asocijacije, a slična autorska kombinatorika tematskog povezivanja i ulančavanja oprečnih, a ujedno povezanih likovnih djela pojavljuje se na više mjesta kroz cijelu knjigu.

Reprodukcije s pridruženim tekstovima dalje su u poglavlju grupirane podudarno s izložbenim podcjelinama te nose naslove: *Zagrebačke likovne vinjete; Jedan motiv, razni slikari, drugo vrijeme; Malo poznati slikari Zagreba* (Vera Bojničić, Julije Meiszner i Anđelko Kaurić); *Grad 1920-ih godina; Grad 1930-ih godina*. Tematizirani su tako brojni poznati zagrebački lokaliteti poput Zrinjevca, Mlinskih stuba od Kožarske do Radićeve ulice, perivoja Maksimir, Hotela Milinov/Dubrovnik ili danas nepostojećeg spoja Margaretske i Svilarke ulice prije izgradnje Trga Petra Pregradovića te slavne gornjogradske gostionice *Matejna*. Priča o *Matejni*, na primjer, ispričana je poznatim Trepšeovim slikama iz vremena oko 1920., kojima autorica pridružuje i fotografije gostionice koje je naručio Gjuro Szabo prije rušenja kuće 1939., ili pak podatke o sentimentalnim oproštajnim tekstovima koji su prije rušenja omiljenog okupljališta zagrebačkih literata, boema i činovnika bili objavljeni u zagrebačkim dnevnim listovima. Poglavlje obuhvaća i djela urbane naive; slike Zagreba u magličastim obrisima i kolorima, od veduta njegovih ulica do panorame grada, među kojima se našao i smireni i likovno pročišćeni Vaništin crtež *Pogled iz Vlaške ulice prema Katedrali* iz 1984. te nemirna, poliperspektivna tempera *Zgrada Zagrepčanka* Zoltana Novaka iz 1995. godine te nekoliko djela karakteriziranih erudicijom, imaginacijom, maštovitošću i ludizmom, a djelo *Dolac*, tuš na koži Hrvoja Šercara iz 1989., poslužilo je da se ispriča priča o svijesti Zagrepčana o starome Zagrebu koji nestaje, i to reproduciranjem novinskog članka iz časopisa *Svijet* iz 1927. o regulaciji Dolca, kao i fotografije kopanja temelja za tržnicu na Dolcu iz 1928. Čitajući stranice tog poglavlja, čitatelj zapravo šeta Zagrebom susrećući njegovu prošlu svakodnevnicu, istodobno ga promatrajući očima njegovih stanovnika, njegovih slikara, ali i svojim očima odnosno kroz prizmu osobnog odnosa prema gradu koji nam je, iako možda i nismo njegovi stanovnici, vrlo važan, koji nam je često mjerilo i uzor, i koji volimo.

U drugom poglavlju naslova *Zagreb / Ljudi.* predstavljene su službene narudžbe portreta zagrebačkih gradonačelnika i bankara, privatne narudžbe portreta od Vlahe Bukovca, zanimljiva priča o identifikaciji portretiranih osoba na portretima predsjednika Hrvatske eskomptne banke ili pak priče o zagrebačkim novinarima Vladimiru Lunačeku, Božidaru Zajčiču, Toniju Schlegelu i Josipu Matošiću. U poglavlju upoznajemo brojne utjecajne i značajne uglednike i njihove živote i sudbine u međuratnom, ratnom i poratnom vremenu. Predstavljani su i nenaručeni i prisni obiteljski i prijateljski portreti članova obitelji Naste Rojc, zaručnice i supruge Otta Antoninija te prijateljice Anke Krizmanić Anke Lovrenčić, kao i portreti, tj. likovne posvete umjetnicima riječi, glazbe i kista poput portreta pjesnika Dobriše Cesarica kojega je naslikao šogor Slavko Šohaj i Matka Peića, kojega je nacrtao prijatelj Izvor Oreb. Portrete baletana Nenada Lhotke u ulozi Romea iz 1953. slikara Bojana Stranića i operne dive Marijane Radev u ulozi Carmen autora Omera Mujadžića iz 1960. godine Muzeju su darovale obitelji portretiranih umjetnika koji su svjetske karijere ostvarili daleko od Zagreba, ali očito s njim u srcu.

Treće poglavlje nosi naslov *Zagreb / Život.*, a njime je dočarano ozračje gradskog života, i to pričom o Gradskoj kavani koja je obilježila razdoblje između dva rata te o Ritz baru i Satiričkom kazalištu Jazavac u 1950-im i 1960-im godinama. Poglavlje *Zagreb u karikaturi* donosi svjedočanstva o dnevnim preokupacijama prosječnih Zagrepčana na temelju dogodovština *Gрге* autora Ice Voljevice, čija je obitelj Muzeju u dva navrata donirala 1431 crtež, i *Vjesnikova Pere* autora Ota Reisingera. U poglavlju *Vizualni identitet zagrebačkih tvrtki* uz pomoć uplatnica s ilustracijama Otta Antoninija prikazana je vizualna komunikacija Gradske plinare s korisnicima 1930-ih te je istaknuta uspješna promidžbena aktivnost u tržišnom reklamiranju kvalitete proizvoda Tvornice čeličnih kapaka „Mirko Benić“, koji i danas služe svrsi, a prepoznatljivi su po zaštitnom znaku s likom simpatičnog policajca kojemu još nije utvrđen autor.

Likovnu priču o Zagrebu zaključuju tri slike slikara Ede Kovačevića koji je u Muzeju grada Zagreba 1987. godine, na izložbi *Stari krovovi Zagreba*, izložio svoje osobne i slikarski rafinirane zagrebačke vedute, a potom još, kao opreka Kovačevićevim slikama, slijedi „za muzej“ zanimljiva priča o slikama izloženima na ulicama grada, tj. o cimerima i njihovim autorima pismoslikarima iz zbirke Muzeja.

sl.6. Pogled na kuće u Tkalčićevoj i Kožarskoj ulici
Julije Meiszner, oko 1930.

MGZ 673
preuzimanje, KOMZA – ZGU, 1946.

sl.7. U zagrebačkoj Gradskoj kavani
Reska Šandor, 1932.

MGZ 47630
kupnja, Josip Kovačić, 2009.

sl.8. Jurjevska ulica
Miron Makanec, 1939.

MGZ 7187
kupnja, Galerija Schira, 1994.

sl.9. Bez naslova
Ivan Šarić, 1971.

MGZ 49601
dar, Ivan Šarić, 1971.

Čitajući kratke ali iscrpne tekstove opremljene bilješkama s podacima o izvorima, koji informiraju i objašnjavaju okolnosti nastanka pojedinog izložka, način na koji je dospio u Muzej, kontekst unutar kojega je predmet funkcionirao kao dio svakodnevice prije muzealiziranja, čitatelj saznaje brojne nepoznate detalje iz života samih izložaka te poznatih i manje poznatih Zagrepčana koji su im bili vlasnici, naručitelji, modeli ili pak autori. Male gradske priče o predmetima ovom su monografijom povezane u razgranatu, nelinearnu i nikad dokraja ispričanu neiscrpnu i poticajnu priču. Čitatelju je omogućeno upoznavanje i razumijevanje mreže osobnih odnosa i društvenih veza stanovnika Zagreba. Ovom sadržajnom monografijom Zagreb poprima dojmljivu i poticajnu višedimenzionalnost, postaje živ, izazovan, vrijedan poštovanja i samosvijesti svojih stanovnika, što je pravi dokaz da je, usprkos zaboravu, lomovima, zastojsima i cezurama, strpljivim muzejskim radom s mnogo pozornosti i posvećenosti svakom sačuvanom detalju, pa i marginaliji, moguće rekonstruirati život grada i njegovih stanovnika te ih kao dragocjenu i sadržajnu poputnitu prenijeti u srca novih naraštaja.

Primljeno: 22. veljače 2022.

ŽELJKA KOLVESHI'S ZAGREB/CITY. PEOPLE. LIFE MONOGRAPH/EXHIBITION CATALOGUE.

The monograph *Zagreb/City. People. Life* and the exhibition that preceded it in summer and autumn 2019 are the results of the exceptionally dedicated and thoroughgoing work of museum adviser Željka Kolveshi, acknowledged and prizewinning museum professional. Looking for authentic images of the city of Zagreb in researches into works of art, caricature and design assembled in the Collection of Painting, Printmaking and Applied Graphic Art of Zagreb City Museum, Željka Kolveshi has given in this monograph to the profession and the wider public an invaluable foundation for future research and additional insights.

The museum object of fine art is understood as a document of the time, and so the monograph deals with works of top Croatian painters like Vlaho Bukovac, Marijan Trepše and Slavko Šohaj as well as with works of lesser known or forgotten authors like Anđelko Kaurić, Julije Meiszner and Marcel Mužević. Reviewers of the exhibition and monograph are Dr Marina Bregovac Pisk, retired museum adviser, and the late museum professional and curator Nikola Albaneže. Their extremely positive critical reviews of the exhibition and publication are nice and well balanced accounts of the author's efforts and achievements, and the experience of many years in which they participated on an equal footing with collegial discussions about topics to do with museums and Zagreb made the reviewers particularly competent for the task, made their reviews rounded wholes.

The 240 pages of the monograph include selections of reviews of exhibition and publication, the author's introductory text about the concept of the show and the set up with photographs of the design of the exhibition, reproductions of exhibits with text selected according to the exhibition units, a conclusion in which the author invokes the theoretical underpinning of her curatorial approach, a list of sources and references and a catalogue list of exhibitions.

The little urban tales about objects are combined in this monograph into a ramified, non-linear and ultimately never finally told story, inexhaustible and stimulating.